

- 7 Карасик, В. И. Комиссив как поступок: лингвокультурные характеристики / В. И. Карасик // *Жанры речи*. – 2016. – № 2. – С. 56–66. DOI: 10.18500/2311-0740-2016-2-14-56-66.
- 8 Taylor, A. *Selected writings on proverbs* / A. Taylor. – Helsinki, 1975. – 203 p.
- 9 Иванова, Е. В. Мир в английских и русских пословицах : учебное пособие / Е. В. Иванова. – СПб. : Изд-во СПбГУ, 2006. – 280 с.
- 10 Кулькова, М. А. Паремиологическая интерпретация деонтических ситуаций разрешения (на примере фреймового анализа текстов народных примет) / М. А. Кулькова // *Вопросы когнитивной лингвистики*. – 2010. – № 2 (023). – С. 91–94.
- 11 Ничипорчик, Е. В. Отражение ценностных ориентаций в поговорках / Е. В. Ничипорчик ; М-во образования РБ, Гом. гос. ун-т им. Ф. Скорины. – Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2015. – 358 с.
- 12 Савенкова, Л. Б. Русская паремиология: семантический и лингвокультурологический аспекты / Л. Б. Савенкова. – Ростов н/Д : Изд-во Рост. ун-та, 2002. – 240 с.
- 13 Коноплева, А. С. Без труда не вынешь и рыбку из пруда: пословица в контексте выражаемого к ней отношения / А. С. Коноплева, Е. В. Ничипорчик // *Славянские лингвокультуры в пространственном и временном континууме : сборник научных статей / редкол.: Е. В. Ничипорчик (гл. ред.) [и др.] ; Гомельский гос. ун-т им. Ф. Скорины, Представительство Россотрудничества в Республике Беларусь, Российский центр науки и культуры в Гомеле*. – Гомель : ГГУ им. Ф. Скорины, 2019. – С. 220–227.
- 14 Універсальны і інтэрнацыянальны кампаненты ў парэміялагічным складзе беларускай мовы [Электронны рэсурс] : беларуска-іншамоўны слоўнік : больш за 950 беларускіх, каля 8600 іншамоўных прыказак / аўт.-склад. Ю. А. Петрушэўская. – Электрон. даныя. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2020.
- 15 Paczolay, G. *European Proverbs in 55 Languages, with Equivalents in Arabic, Persian, Sanskrit, Chinese, and Japanese* / G. Paczolay. – Veszprém (Hungary) : Veszprémi Nyomda, 1997. – 528 pp.

The article analyzes Belarusian and Russian proverbs embodying the idea about the unattainability of what is desired without application of efforts. It describes the formally-grammatical organization of proverbs, identifies the basis for inferring their prescriptive meaning, and the role of negation in forming an urging impulse. Proverbs embodying the idea about the unattainability of what is desired without application of efforts are classified as conditional warnings. It establishes the difference between conditional warnings and conditional prescriptions.

УДК 398.3(476.2-37Рэчыца)

В. С. НОВАК

(г. Гомель, УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны”)

МІФАЛАГІЧНЫЯ ЎЯЎЛЕННІ ЖЫХАРОЎ РЭЧЫЦКАГА ПАЛЕССЯ

У артыкуле на багатым фактычным матэрыяле, запісаным падчас палявых экспедыцый на тэрыторыі Рэчыцкага раёна, разглядаюцца праз прызму шырокага тэматычнага спектра народных вераванняў асаблівасці светапогляду беларусаў. Увага засяроджана на аналізе касмаганічных міфаў пра стварэнне свету, першых людзей. Прыведзены цікавыя прыклады павер’яў пра анёлаў, рай, мядзведзя, павука і пчалу.

Як сведчыць фактычны матэрыял, працэс стварэння космасу, свету, складаецца з шэрагу паслядоўных дзеянняў. “Спачатку змешаныя ў хаосе стыхіі – агонь, вада, зямля,

паветра, якія звычайна з'яўляюцца першасным матэрыялам для будаўніцтва космасу, раз'ядноўваюцца. Затым пачынаецца напаўненне прасторы элементамі-стыхіямі, канкрэтнымі аб'ектамі: ландшафт, расліны, жывёлы" [1, с. 24]. Прыведзены тэзіс пацвярджаюць матэрыялы палявых экспедыцый, праведзеных на тэрыторыі Рэчыцкага раёна: *"Калісьці зямля была пустая і голая. Усюды была цёмная. І рашыў тады Бог спачатку стварыць неба і зямлю, а потым жывотных, пціц, аддзяліў свет ад цёмнага і назваў свет днём, а цёмнаму ноччу. Затым стварыў Бог першых людзей і каб жылі яны ў гэтым міры"* (зап. у в. Заспа ад Калінінай Марыі Мікалаеўны, 1932 г. н.); *"Напачатку нічога не было: ні зямлі, ні неба, ні сонца, ні звездаў. Было цёмна і пуста. Потым Бог аддзяліў зямлю ад неба, ваду ад сушы. Сонца Бог даў, каб яно днём свяціла, а месяц і звызды – ноччу"* (зап. у в. Перавалока ад Канавалавай Марыі Трафімаўны, 1932 г. н.).

Варта адзначыць, што ў сістэме народных вераванняў жыхароў Рэчыцкага Палесся міфы пра паходжанне зямлі (сусвету), у адрозненне ад іншых раёнаў Гомельшчыны, прадстаўлены больш шырока. У міфапаэтычных тэкстах, запісаных у розных вёсках Рэчыцкага раёна, знайшлі ўвасабленне дзве мадэлі ўзнікнення свету: першая мадэль звязана са стварэннем свету Богам: *"Свет і ўсё, што ў ім узнікла, стварыў Бог"* (зап. у в. Горваль); *"Калі пра стварэнне свету, то эта ўсё стварыў Гасподзь Бог"* (зап. у г. Рэчыцы ад Дзегцяровай М. І., 1923 г. н.); *"Зямлю ўтварыў Бог на трэці дзень свайго існавання. Зямля ўварылася з пылінак, якія былі адзіны з прыродай"* (зап. у г. Васілевічы ад Сохар Алены Марцінаўны, 1944 г. н.).

Другая мадэль звязана з казачным матывам – узнікненнем свету з "залатога яйка": *"Раней было бальшое залатое яйка. З яго здзелаўся наш белы свет. Гэта яйка было з двума часцямі – небам і зямелькаю"* (зап. у в. Жмураўка ад Лёгенькай Ніны Васільеўны, 1930 г. н.). *"У міфалогіі многіх народаў касмагенез, стварэнне свету або яго частак – неба і зямлі, часта ўяўляецца як развіццё з так называемага сусветнага яйка або блізкіх да яго вобразаў"* [1, с. 32].

На пытанне, ці заканчваецца зямля дзе-небудзь, звычайна інфарманты давалі наступны адказ: *"Зямля не мае краю"* (зап. у в. Мілаград ад Капшай Ганны Данілаўны, 1918 г. н.). Як правіла, паводле адной з версій, зыходзячы са сведчанняў жыхароў, зямля або *"стаіць на кітах, а яны плаваюць па бяскрайнаму мору"* (зап. у в. Мілаград ад Капшай Ганны Данілаўны, 1918 г. н.), або *"зямля плоская, як блін. Яна дзержыцца на сланах, а сланы стаяць на бальшой чарапахе"* (зап. у в. Горваль).

Выклікаюць цікавасць матывы мясцовых касмаганічных міфаў, звязаныя з адказам на пытанне, што было да ўзнікнення свету. Як вынікае са сведчанняў інфармантаў, гэта былі "цемра", "зямля і вада", "толькі вада": *"Спяра была толькі цемра, якая панавала і ўладарыла ўсюды"* (зап. у г. Рэчыцы ад Белавус Наталлі Іванаўны, 1948 г. н.); *"Была зямля і была вада, з вады з'явіліся людзі, якія і зараз жывуць"* (зап. у в. Капань ад Зуевіч Наталлі Мікалаеўны, 1938 г. н.); *"Да пачатку свету быў акіян. Вада была паўсюль"* (зап. у г. Васілевічы ад Сохар Алены Марцінаўны, 1944 г. н.).

Устойлівым матывам у многіх міфах Рэчыцкага Палесся з'яўляецца матыву наяўнасці сямі нябёсаў, на асобных з якіх, напрыклад, знаходзяцца пекла, рай, а сёмае неба звязана з месцам знаходжання Бога: *"Ёсць сем нябёсаў. На кожным небе нешта ёсць. На адным – ад, на другім – рай, на іншых – яшчэ нешта. А на сёмым небе жыве Бог"* (зап. у в. Горваль). Паводле сведчанняў інфармантаў, *"Бог сядзіць на сёмым небе, а мы бачым толькі першае"* (зап. у г. Рэчыцы ад Рабянок Ганны Рыгораўны, 1958 г. н.). Звесткі аб тым, што менавіта на сёмым небе знаходзіцца Бог, сустракаюцца часта: *"На сёмым небі жыве сам Бог, на шостым – ангёлы, прыбліжаныя да Бога, і душы ўмершых таксама там. Толькі тыя, якія жылі правільна"* (зап. у в. Перавалока ад Канавалавай Марыі Трафімаўны, 1932 г. н.).

Са зместу экспедыцыйных матэрыялаў вынікае, што менавіта з сёмым небам звязаны ўяўленні пра рай: *"Када гавараць: "На сядзьмым небе ад радасці" ... Мая мама казала, што неба ўварху дзеліцца на сем часцей, як бы этажэй, там жывуць усякія святыя і ангёлы, а на сядзьмым – рай"* (зап. у г. Рэчыцы ад Дзегцяровай М. І., 1923 г. н. (раней пражывала ў в. Лугінічы Буда-Кашалёўскага р-на)).

Паводле некаторых запісаў, іншы раз навальніцу, віхор звязвалі з Божым гневам: “У народзе кажучь, калі ідзе граза, то гэта значыць, што Бог разгневаўся на людзей” (зап. у г. Васілевічы ад Сохар Алены Марцінаўны, 1944 г. н.); “Калі ж Бог злуецца, ён пасылае на зямлю віхор” (зап. у в. Мілаград ад Капшай Ганны Данілаўны, 1918 г. н.).

Выклікаюць цікавасць міфалагічныя ўяўленні пра зоркі, што ўзнаўляюць тыповыя матывы, звязаныя з увасабленнем у іх людскіх душ (“Зоркі ў небе – гэтыя душы людзей. Калі зорка падае – нехта памёр” (зап. у в. Горваль). Меркавалі, што з тым, як падае зорка, звязаны ўяўленні пра годнае і сумленнае жыццё чалавека на зямлі: “Колькі зорак на небе – столькі людзей на зямлі. Калі зорка ляціць уверх, чалавек – праведнік, калі ўніз ляціць, то чалавек – грэшнік” (зап. у в. Горваль). Як і ў іншых рэгіёнах Беларусі, у мясцовых міфалагічных традыцыях пацвярджаецца матыў нараджэння чалавека ў арганічнай павязі са з’яўленнем зорак на небе (“Як на небе загарыцца зорка, так нарадзіўся чалавек, і яна яму свеціць усё сваё жыццё” (зап. у г. Рэчыцы ад Рабянок Ганны Рыгораўны, 1958 г. н.); “Як толькі раджаецца чалавек, на небе зорка паяўляецца і свеціцца, а як памірае – зорка тухне, падае” (зап. у в. Гарывада ад Грабцэвіч Раісы Ульянаўны, 1937 г. н.)). Прыведзеныя прыклады пацвярджаюць народныя вераванні пра сувязь зорак з лёсам чалавека. “Калі зорка чалавека “моцная”, то ён спраўляецца з усімі сваімі бедамі, а калі “слабая” – то яму вельмі цяжка ў жыцці” [1, с. 60].

Лакальна адметным з’яўляецца ўяўленне пра зоркі як “пра дзяцей сонца і месяца” (зап. у в. Гарывада ад Грабцэвіч Раісы Ульянаўны, 1937 г. н.).

У сістэме народных вераванняў жыхароў Рэчыцкага Палесся маюць месца і ўяўленні пра анёла-ахоўніка, які суправаджае чалавека на працягу яго жыцця: “Чалавек, калі нараджаецца, атрымлівае ад Бога анёла-ахоўніка, які сядзіць у яго на правым плячы. Анёл пакідае чалавека, калі той звязваецца з нячыстай сілай” (зап. у в. Горваль). Пра магчымую функцыянальнасць анёла, сэнс якой заключаўся ў абярэгах і засцярогах чалавека, сведчаць выказванні жыхароў в. Свірыдавічы: “У кожнага ёсць ангел. Ён аберагае яго, зашчышчае. І разам з душою пасля смерці да Бога адлятае” (зап. ад Мацюшэнка Любоўі Міхайлаўны, 1926 г. н.). Паводле народных вераванняў, уяўнае месцазнаходжанне анёла – быць з правага боку каля чалавека, а падчас смерці анёл стаіць каля галавы: “На правым плячы чалавека сядзіць ангел, а на левым – чорт. Таму нельга пляваць цераз правае плячо. Анёл прылятае да чалавека адразу, як нарадзіўся, і вядзе яго на жыцці. А калі чалавек памірае, то стаіць у галаве” (зап. у в. Свірыдавічы ад Мацюшэнка Любоўі Міхайлаўны, 1926 г. н.). Зыходзячы з народных уяўленняў, дзіця пасля нараджэння размаўляла з анёлам, а пасля таго, “як раднічок у дзіцяці на галаве зарастае, то яно перастае размаўляць з ангелам” (зап. у г. Рэчыцы ад Рабянок Ганны Рыгораўны, 1958 г. н.). Менавіта з гэтай мэтай праводзілі абрад хрышчэння нованароджанага: “Таму дзіця трэба хутчэй пахрысціць” (зап. у г. Рэчыцы ад Рабянок Ганны Рыгораўны, 1958 г. н.).

Засяродзім увагу на міфалагічных апавяданнях, звязаных са з’яўленнем першых людзей. “Найбольш распаўсюджаныя ўсходнеславянскія ўяўленні аб паходжанні чалавека непасрэдна ўзыходзяць да біблейскага матыву стварэння чалавека з зямлі, з гліны. <...> У беларускіх легендах працэс стварэння чалавека паўтарае схему стварэння зямлі: матэрыял для стварэння першага чалавека па просьбе Бога дастае д’ябал са дна мора” [1, с. 67]. Даследчыца А. М. Боганева, правёўшы сістэматызацыю і класіфікацыю фактычнага матэрыялу, прысвечанага стварэнню людзей, Адама і Евы, прадставіла ў паказальніку матываў некалькі матыўных груп: “Бог “выдувае” мноства людзей са жменькі пяску; “Святы дух малюе контуры Адама і Евы на пяску, яны ажываюць і ўстаюць”; “Бог стварае Адама з зямлі і ажыўляе сваім Духам”; “Бог стварае Еву з рабра Адама”; “Першыя людзі з малпаў” [2, с. 150]. Асобныя групы матываў, паводле якіх Адам быў створаны Богам з зямлі, а Ева – з яго рабра”, знайшлі адлюстраванне ў мясцовай міфалагічнай традыцыі: “Першымі людзьмі лічацца Адам і Ева. Яны жылі на сёмых нябёсах – у Раі. Адам быў створаны з зямлі, а жонка яго, Ева, – з рабра яго, таму яна заўсёды павінна яму ўгадзіць, таму што ў костцы няма самага галоўнага для розуму – мозга” (зап. у в. Маладуша ад Васінец Еўдакіі Паўлаўны, 1920 г. н.).

Традыцыйную інтэрпрэтацыю ў фальклорных запісах знайшоў матыў стварэння Богам чалавека з зямлі і ажыўлення: “*Чалавека Бог выляпіў з зямлі і ажывіў яго. Той чалавек быў падобны да Бога. Ад Бога ў чалавека добрае, шчодрасць, ласка, ад чорта – спакуса, ілжывасць, злосць*” (зап. у в. Горваль); “*Чалавек быў созданы Богам. Бог зляпіў яго з гліны і даў жыццё. Мне кажашца, што ад Бога ў людзей усё харошае, а ад чорта злое*” (зап. у в. Жмураўка ад Лёгенькай Ніны Васільеўны, 1930 г. н.).

Матыў стварэння чалавека Богам набывае адметную мясцовую афарбоўку ў сюжэце міфалагічнага апавядання, запісаным у в. Красная Дуброва Рэчыцкага раёна. У дадзеным варыянце размова ідзе аб тым, што ў прыведзенай фантастычнай сітуацыі стварэння чалавека Богам мела месца не толькі зямля (гліна), але і той факт, што ў гэты момант ішоў дождж: “*У панядзелак так эта асноваўся свет. І пайшоў у панядзелак дождж, вялікі дождж пайшоў. Вот ужэ малыя былі людзі.*”

Ідзе Бог, тонкі, высокі, як нада, не маленькі, высокі. Людзі былі яшчэ невідзімкі. А невідзімкі глядзяць, а ідзе вялікі дождж і прама на этага чалавека, на Бога. І была гліна такая, на дарозе такая гліна. Ён узяў правай рукою, узяў вот поўную жменю і яе сціснуў, і паклаў, сабраўся і пайшоў, і з яго палучыўся чалавек. І вот ат этага дажджу асноваўся первы чалавек” (зап. ад Міхалка Любоўі Восіпаўны, 1920 г. н.).

Варта засяродзіць увагу і на міфалагічных уяўленнях, звязаных з жывёльным светам. “Уяўленні аб чалавечым паходжанні мядзведзя знаходзяць адлюстраванне ў павер’ях. Паўсюдна ва ўсходніх славян верылі, што раней мядзведзь быў чалавекам” [1, с. 265]. Паводле мясцовых запісаў, сапраўды ў мядзведзя быў ператвораны чалавек, пры гэтым удакладняецца, што ён – “*чалавек-гультай, каторы сам нічога не рабіў, а краў чужы мёд*” (зап. у г. Рэчыцы ад Дзегцяровай М. І., 1923 г. н.); “*Мядзведзя Бог сатварыў з чалавека, які вельмі любіў скакаць пад музыку і больш нічым не займаўся*” (зап. у в. Горваль).

Устойліва захоўваюцца ў памяці жыхароў звесткі пра міфалагізаваны вобраз павука, з якім “асацыююцца найперш працавітасць і добрыя прадказанні” [3, с. 335–336]. У мясцовых лакальных традыцыях знайшлі адлюстраванне ўяўленні пра павука як гаспадара хаты, таму невыпадковымі былі забароны забіваць іх: “*Павукі – гэта хазяева ў хаце. Няльзя ніколі іх убіваць, бо не будзе ладу ў гэтым доме і спакойнай жыцці*” (зап. у в. Ведрыч ад Табулінай Аляксандры Міхайлаўны, 1936 г. н.). Функцыянальнасць павука, зыходзячы з народных вераванняў, звязана з яго дапамогай і засцярогай: “*Людзі верылі, што ў вобразе этага насякомага з’яўляецца дух памёршых, каб дапамагчы ці засцерагчы ад бяды*” (зап. у в. Новы Барсук ад Старажэнка Вольгі Якаўлеўны, 1927 г. н.). Як падкрэсліла інфармант, “*павуцінай спынялі кроў і залечвалі раны*” (зап. у в. Новы Барсук ад Старажэнка Вольгі Якаўлеўны, 1927 г. н.). Семантыка спускання павука “на павуцінні да чалавека” (зап. у в. Ведрыч ад Табулінай Аляксандры Міхайлаўны, 1936 г. н.) звязана з прагназаваннем пэўных падзей у жыцці чалавека: “*Калі павук спускаецца на павуцінні да чалавека – чакай якіх-та вялікіх сабыццяў у сваім жыцці*” (зап. у в. Ведрыч ад Табулінай Аляксандры Міхайлаўны, 1936 г. н.); “*Павук можа прыносіць і навіны чалавеку. Калі на яго адзенні ён падымаецца ўгору – добрая навіна, калі спускаецца ўніз – дрэнная*” (зап. у в. Новы Барсук ад Старажэнка Вольгі Якаўлеўны, 1927 г. н.). Паводле некаторых павер’яў, павукі маглі нашкодзіць жывёле: “*Нечаканую смерць каровы тлумачаць тым, што калі яна на полі вырадкава з’есць павука*” (зап. у в. Новы Барсук ад Старажэнка Вольгі Якаўлеўны, 1927 г. н.).

Што да ўяўленняў пра пчол, то найбольш распаўсюджанай з’яўляецца вера ў тое, што яны пераважна могуць знаходзіцца толькі ў асяроддзі добрых людзей, што пацвярджаецца сведчаннімі інфармантаў: “*Дзе пчолы жывуць, там добры чалавек жыве*” (зап. у в. Гарывада ад Грабцэвіч Раісы Ульянаўны, 1937 г.н.). Зыходзячы з народных вераванняў, “пчолы водзяцца толькі ў добрых людзей, а злосных не любяць (бел. слуц.). Яны валодаюць здольнасцю звязваць людзей духоўным сваяцтвам” [4, с. 367]. “Пчала сімвалічна суадносіцца з вобразам Багародзіцы” [4, с. 367]. Прыведзены тэзіс пацвярджаецца мясцовымі ўяўленнямі пра пчалу, паводле якіх таксама прэзентуецца яе сімвалічная багародзічная сувязь: “*Пчала гэта бажэственнае насякомае*” (зап. у в. Гарывада ад Грабцэвіч Раісы Ульянаўны, 1937 г. н.).

Такім чынам, важную частку народнай духоўнай культуры Рэчыцкага Палесся складаюць міфалагічныя ўяўленні пра ўзнікненне сусвету, чалавека, павер'і пра зоркі, анёлаў, жывёл. Прааналізаваныя фальклорна-міфалагічныя матэрыялы дэманструюць мясцовае багацце і паэтычнасць народных вераванняў, якія дапамагаюць больш глыбока асэнсаваць асаблівасці светапогляду беларусаў.

У артыкуле выкарыстаны матэрыялы архіва навукова-вучэбнай фальклорнай лабараторыі пры кафедры рускай і сусветнай літаратуры Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны

Спіс выкарыстанай літаратуры

- 1 Русская мифология. Энциклопедия. – М.: Эксмо; СПб.: Мидгард, 2005. – 784 с.
- 2 Беларуская “народная Біблія” ў сучасных запісах / уступ. артыкул, уклад. і камент. А. М. Боганевай. – Мінск : Бел. дзярж. ун-т культуры і мастацтваў, 2010. – 166 с.
- 3 Міфалогія беларусаў: Энцыкл. слоўн. / склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка; навук. рэд. Т. Валодзіна, С. Санько. – Мінск : Беларусь, 2011. – 607 с.
- 4 Славянские древности: Этнолингвистический словарь в 5-ти томах / Под общей ред. Н. И. Толстого. – Т. 4: П (Переправа через воду) – Сито) – М.: Международные отношения, 2009. – 656 с. – (Институт славяноведения РАН).

Based on rich factual material recorded during field expeditions in the territory of the Rechitsa district, the peculiarities of the Belarusians' world outlook are examined through the prism of a wide thematicspectrum of folk beliefs. Attention is focused on theanalysis of the cosmogonic myths of Belarusians aboutthe creation of the world and the first people. Interesting examples of beliefs about angels, paradise, bears, spiders, and bees are provided.

УДК 398.4(476.2-37Рэчыца)

К. В. ПАБОРЦАВА

(г. Гомель, УА “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны”)

НАРОДНАЯ ДЭМАНАЛОГІЯ РЭЧЫЦКАГА ПАЛЕССЯ

Артыкул прысвечаны вобразам народнай дэманалогіі беларусаў. На багатым фактычным матэрыяле, запісаным на тэрыторыі Рэчыцкага Палесся, праводзіцца аналіз папулярных персанажаў ніжэйшай міфалогіі, звесткі пра якіх і сёння ўстойліва захоўваюцца ў народнай памяці. Аўтар звяртае ўвагу на знешні выгляд і месцазнаходжанне, функцыянальнасць і спосабы засцярогі ад шкоднага ўздзеяння такіх істот, як ведзьма, дамавік, вадзянік.

На тэрыторыі Рэчыцкага Палесся ў шматлікіх палявых экспедыцыях студэнтамі і выкладчыкамі ГДУ імя Францыска Скарыны ў найбольшай ступені былі запісаны звесткі пра такіх персанажаў ніжэйшай міфалогіі, як ведзьма, дамавік, вадзянік. Засяродзім увагу на мясцовых фактычных матэрыялах пра ведзьму, што захоўваюцца ў архіве навукова-вучэбнай фальклорнай лабараторыі пры кафедры рускай і сусветнай літаратуры. “Вобраз ведзьмы адносіцца да ліку больш або менш устойлівых і лёгка пазнавальных у розных дыялектных павер'ях. Ён ідэнтыфікуецца на аснове такіх галоўных прымет, як – рэальная жанчына, якая знаецца з нячыстай сілай, валодае звышнатуральнымі ўласцівасцямі і выкарыстоўвае іх у шкаданосных у адносінах да людзей мэтах” [1, с. 230]. Характарыстыку гэтага персанажа